Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De efficacia aquae benedictae

Johannes <de Turrecremata>

[Augsburg], um 1476

Incipit tractatus de efficacia aque benedicte: per venerandum magistrum Iohannem de turre cremata [...] compilatus

urn:nbn:de:bsz:31-305451

Visual Library

Incipit tractatus de efficacia aque benedicte: per venerandū
magiſtrum Johannem de turre cremata: ſacre theologie profeſ=
ſorem: ordinis predicatoꝝ: tempore concilij Baſilienſis compi=
latus. cōtra petrum anglicum hereticoꝝ defenſorem. in bohemia.

Prologus.

Iniunxit mihi nuper paternitas veſtra pater: pro
pleuma reſpondendo magiſtro Johanni de ragiſio
primo bohemorum articulo reſpon[illegible] / per magi
ſtrum petrum anglicū ꝓpoſituꝫ notare. cū diligētia.
annotaui ſiquidem pater et dn̄e veneratōis ampliſſime: nedum
propleumatis titulum memorie conſignans: verum etiam eiuſdeꝫ
propleumatis latentis ambiguitatis diſſoluendo nodulos animū
parumper accomodans. quodde benigniſſime paternitatis illu=
minatiſſime ſapientie emendandum offero et ſupplendum. Cuiꝰ
quidem propleumatis videlicet Utrum aqua benedicta ſit maio
ris efficacie et virtutis q̄ ſacramentum ſenſibile altaris. Deciſio
iuxta preſumptum et queſitum duos complectitur articulos.
Quoniam aquam benedictam heretici tanq̄ rem inutilem ꝛ nul=
lius virtutis deridere videntur. De cuius inſtitutōne ac efficaci
virtute per diuerſa capitula diſtributus erit primus. Secundus
vero articulus reſpondebit propoſito dubio:

Capitulum primū De trina aqua benedicta.

Triplex genus aque benedicte reperio/ cuius vſum xp̄i=
ane religionis ritus deuote amplectitur ꝛ obſeruat.
Prima aqua benedicta eſt que diuinis precibꝰ ſacrat̄
ꝛ benedicitur in dedicatōne eccleſie ꝛ altaris. de qua fit mencio ex
tra de cōſe. eccle. vel altaris c. ꝓpoſuiſti: et c. aqua p̄ ep̄m bene=
dicta. Secunda aqua benedicta eſt fontis baptiſmalis. de qua de
conſe. di. 3. c. in ſabbato ſancto paſce ꝛ penthecoſtes. ſi quis aq̄
benedictam ꝛ conſecratam velit in domum ſuam ad aſperſionem
recipere ante cariſmatis infuſionem recipiat. Tercia aqua benedi
cta eſt qua cōmuniter aſpergimur in eccleſia: de qua de conſe. di 3
c. Aquam. vbi dicitur. Aquam ſale aſpſam populis benedicimus
vt ea cūcti conſperſi ſanctificent̄. Primis duobus generibꝰ aque
p̄termiſſis de tercio genere: de quo ꝓpleuma ꝓpoſitum motū eſt:
nunc ſermo habendus eſt. Et quoniā vniuſcuiuſq; rei noticia a qo

nominis ſumit exordiū: ideo preſentis intentionis ſermo a quid
nominis aque benedicte ſuū inchoabit. Et licet doctores huius
ſacramētalis diſcretionem non tradiderunt: quia rar⁹ de ſacra-
mētalibus inter doctores diffuſus eſt habitus ſermo: reputātes
ea tanq̃ causas ꝑ accidens ad anime ſanctificatōnē. Verūtamen
diffinitōnem hui⁹ ſacramentalis formando ad ſimilitudinē diffi-
nitionis ſacramenti baptiſmi. qua ſcḋm hugonē de ſan. vi. dicitur
Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata ꝑ verbū
dei. Ita pariformiter aquam benedictā deſcribentes dicere poſ-
ſumus. Aqua benedicta eſt ſale conſperſa pro fugandis demoni-
bus precum diuinaꝝ verbo exorciſata ſiue ſacrata. Que quidem
deſcriptio ſatis cōueniens eſſe videtur: cum omnes cauſas ex qui-
bus noticia vniuſcuiuſq̃ rei colligitur amplectit̄. Cauſa quidem
materialis tangit̄ cum dicit̄. aqua ſale cōſperſa. Cauſa formalis
cū dicitur precū diuinaꝝ verbo. Cauſa efficiens cū dicit̄: exorci-
ſata ſiue ſacrata ꝑ miniſtrū eccleſie. Cauſa vero finalis cū dicit̄
ꝓ fugandis demonib⁹. de quib⁹ in ſpeciali ſermo erit in ſequētib⁹

Capitulū ſcḋm De inſtitutione huius aque

Homo quippe vniuerſaꝝ viriū ſuarum totalitate col-
lecta in deum ferri debet / ab incōmutabili bono ſcilicet
deo auerſus / diuina iuſticia derelictus a dyabolo potent̄
inuaſus ita miſerabiliter deuictus eſt / vt nedum dyabol⁹ in eum
ſꝫ in oīa q̃ in homīs vſum veniūt in ipſi⁹ nocumentū poteſtatē ac
ceperit. vt dicit ſan. tho. in quarto di. vi. Qua ex radice duplex
impugnationis genus demonis eſſe circa hominem experimur ab
interiori. Impugnat ſiquidē hominē ab interiori: impugnat ab
exteriori. Et licet hui⁹ impugnatōnis moleſtia homo iuſtiſſime
grauaret̄. diuina tamē bonitas humane miſerta infirmitati. nedū
contra peccatoꝝ morbos egrotantium animaꝝ efficaces eccleſie
ſue ſancte medicinas in ſacramentis parauit: veꝝ etiam ad reprimendā
⁊ arcendam demonis poteſtatem in aggreſſu impugnationis ſa-
lubria remedia in quibuſdam ſacramentalibus in eccleſia ſua eſſe
diſpoſuit. Inter que doctores theologie exorciſmum et aquā be-
nedictam cōmuni traditione cōnumerant. Exorciſmus quidem
contra impugnationes dyaboli quas ab interioribus commouet
ad cuius reprimendā poteſtatem dicitur eſſe ordinat⁹. Vñ ener-

gumini qui exorciſant dicunt quaſi interius laborantes. Aqua ve-
ro benedicta cōtra dyaboli impugnatōes/ quibus homies ab exte-
rioribus ꝓpulſat: ad cuiꝰ arcendas ⁊ comp̄mendas poteſtates vi-
res ⁊ ingreſſus impulſiꝗ dicit eſſe inſtituta. Preterea huiꝰ inſti-
tutōis ꝯueniencia ex hoc colligi pōt. Sicut enim in remediū con-
tra peccata ſecundo loco data eſt penitencia congruēter/ ne in ec-
cleſia deficeret ſalutaris medicina contra peccata poſt baptiſmum
ſuborta. qꝛ baptiſmꝰ eſt ſacramentū non iterabile: ita videt ratō-
nabile fuiſſe/ vt in remediū cōtra impugnatōes demonū poſt bap-
tiſmales exorciſmos in homies inſurgētes. eſſet inſtituta aqua be-
nedicta: ex quo baptiſmales exorciſmi nō iterant. Et illa eſt ra-
cio ſancti Thome in tercia pte. q. lxxi. ar. ij. in ɔ̄fiſione vniꝰ arti-
culi. Et ſic patet ꝙ in eccleſia ſemper eſſet remediuꝫ ⁊ munimen
paratum contra huiuſmodi demonum moleſtias: ꝓinde in eadem
huiuſmodi aque benedicte ſātiſſimo eſt inſtituta.

A quo inſtituta eſt ⁊ quo tempore. Capituluꝫ. iij.

Tercio notandū ꝙ ſicut in reꝝ vniuerſitatis cauſalitate regimie ⁊ gubernatōe. deus ſua ꝓuidentia quedā imme-
diate ꝑ ſeipm̄: quedaꝫ vero ꝑ cauſas ſcdās inſtituit opat
⁊ regit. ita pauſorunt in eccleſie ſue ſancte regimie ⁊ gubernatio-
ne q̄daꝫ ꝑ ſemetip̄m inſtituit: quedā ꝑ eccleſie miniſtros inſtituē-
da diſpoſuit. Exemplū prioꝝ ſunt eccleſie ipſa ſacramenta. q̄ vt
celebrior habet doctoꝝ theologoꝝ doctrina/ ab ipſo dn̄o noſtro
iheſu xp̄o immediate ſunt inſtituta. cū eniꝫ ipſa efficiant qđ figu-
rant. Figurāt aūt ⁊ ſignificāt ex inſtitutōe vt dicit hugo de ſan-
cto victore in libro de ſacramentis. ex inſtitutōne ſortiu/ dicenda
erūt ſue virtutis efficaciā. Efficatia aūt talis in ſacramentis non
poteſt eſſe niſi a ſolo qui ſpirituuꝫ ſanctificator eſt ſolus/ ſm̄ illud
yſa. xliij. Ego deleo iniquitates ⁊ peccata. Igitur ſacramentoꝝ
inſtitutio eſt a ſolo xp̄o ⁊ nō ab aliquo homie puro. Exempluꝫ
vero ſcdōꝝ videlicet eoꝝ q̄ xp̄us ꝑ eccleſie ſue miniſtros in eadem
eſſe diſpoſuit/ ſicut ſunt bn̄dictōnes pontificū. abbatū. virginū. et
veſtimentoꝝ: ⁊ huiuſmodi. Item exorciſmi ⁊ aqua benedicta:
cuius quidem dominice prouidentie diſpoſitio ⁊ auctoritas eccle-
ſie data/ expreſſe tangitur luce decimo. Domino ita eccleſie pre-
latis in perſona apoſtolorum dicente. Qui vos audit me audit.

⁊ qui vos ſpernit me ſpernit. Ecce dedi vobis poteſtatem calcan-
di ſuper ſerpentes ⁊ ſcorpiones/ ⁊ ſuper omnem virtutez inimici.
Que quidez poteſtas non eſt ſolum apoſtolis dicenda fore dona-
ta ⁊ non eccleſie: cum Math. xvi. dominus eccleſie ſue ſancte tan-
te poteſtatis munus promiſit/ vt porte inferi non preualerent ad-
uerſus eam. Amplius autez nulli dubium videri debz ꝙ huiuſmo-
di deputata aqua benedicta ſacerdotum miniſterio per eccleſiaz in-
ſtituta/ aliquam ſortiatur ex benedictione efficaciam virtutis. qꝛ
huius benedictio et ſi miniſtraliter ab homine fit/ tamen in dei om-
nipotentis nomine fit. Cumqꝫ ille dicatur facere ſub cuius nomi-
ne et vice fit hec benedictio que verbis celeſtibus cum inuocatio-
ne ſancte trinitatis fit magis eſt dicenda benedictio dei ꝙ̄ hominis
ſm illud Numeri. vi. Inuocabunt nomen meum ſuper filios iſra-
hel/ ego autem benedicam eis. Vbi gloſa ordinaria dicit. Sacer-
dotum eſt nomen dei inuocare. dei autem quod petierit preſtare:
puta ſi in lege nature ſacerdotes ſacramenta diſpenſatõis ꝓ vo-
luntatis libito ſacramentis viſibilibus ſuam profitebantur fidem
que etſi non habebant efficaciam ex opere operato: habebant ta-
men ex fide ſiue opere operante cum amplioris auctoritatis ſit ſa-
cerdotij noue legis miniſterium. Nulli dubium quin eccleſia ka-
tholica criſti ſacerdotio ſublimata et tante poteſtatis locupletata
munere poſſit inſtituere multa ſacramentalia: que ex totius eccle-
ſie fide ⁊ meritis efficaciorem ⁊ ꝓfuſiorem habebunt virtutis ope-
rationem. Ceterum ſi aqua expiationis in lege veteri per mini-
ſtros moyſi cinere vituli in ſe conſperſa tante efficacie dicatur fu-
iſſe vt populum ſanctificaret: quantomagis aqua benedicta in cri-
ſti nomine diuinis precibus non per moyſi miniſtros/ ſed iheſu cri-
ſti miniſtros conſecrata. Qui igitur eccleſiam ſanctam katholicaz
amplioris dignitatis et poteſtatis credit eſſe ꝙ̄ ſynagogaz incun-
ctanter credere debet hec eccleſie ſacramentalia nõ inania ſꝫ ad ea
ad q̄ ꝑ eccleſiam deputata veracez ⁊ efficacem diuinitus cõtinere
virtutem. Inſtituta aũt legitur q̄ſi in principio naſcentis eccleſie
Vt eniz legit̃ tam in decreto de ↄſe. di. iij. c. aquã ſale. In croni-
cis ſummoꝝ pontificũ tam vincencij hyſtorialis: ꝙ̄ martini fratꝝ
ſacri ordinis p̄dicatoꝝ. Alexander p̄mus et martir qui ſedit in
kathedra petri. Anno a paſſione domini. lxxxiij. fuit primus qui
aquam cum ſale benedici inſtituit: ⁊ in habitaculo hominum iuſſit
aſpergi. de quo etiam Hugo de ſancto victore li. de ſacramentis.

inquit. Alexander papa quintus a beato petro inſtituit vt aqua ſale bñdicet᷑/ad aſpergendū populū ⁊ habitacula eoꝝ. Illorum vtiq; exemplo quo heliſeus ꝓpheta ſal in aquā miſit ⁊ miſiſſe legit᷑ vt condimento hoc fontes amari in dulcedinem verterētur:

De fōrmā ⁊ miniſtro. Capitulum Quartum.

Ceterū huiꝰ ſacramētalis materia ꝯuenienter aſſignata eſt aqua ſale cōſpſa: q̄ ꝯueniētia ex triplici cōſideratōe colligi pōt. Primo quidē ex ꝯſideratōe finis ad quē dicit᷑ fuiſſe inſtituta. Cū eni hoſtis noſtri impugnatōis aggreſſus ſit generalis: iuxta illud Job. vij. Militia id ē pugna ē vita hois ſup terrā decuit vt remediū inſtitutū ꝯtra dyaboli ipugnatōeȝ in materia daret᷑ ꝯtī/q̄ facilit᷑ vbiq; terraꝝ inueniri poſſet cuiꝰmodi eſt aq̄ ⁊ ſal. Scdō ex ꝯſideratōe cauſe ꝓncipalis/vn̄ omis vir tus taȝ ſacramētoꝝ taȝ ſacramētaliū emanat. Ponit[illegible] igit᷑ ſal aq̄ ad ſignificandū ꝯiunctōeȝ verbi dei cuȝ hūana natura ex cuius virtute verbi ⁊ munere efficacia dependet oim quibꝰ in eccleſia vti mur ad aiaꝝ ſalutē. Siquidē ſicut aq̄ ratōne labilitatis hūanam naturā deſcribit. Ita dei filiꝰ dei ſapia ꝑ ſalis ſpēȝ deſignat᷑. Tuȝ ꝓpter v̄tuteȝ ꝯſeruatiuā a corruptōe/mentes eni quas poſſidet in- corruptibiliter ſeruat. tuȝ ratōe v̄tutis cōdiēdi/nulla eni ꝯtem- platio dulcis: nulla doctrina ſuauis: nulla deniq; deo grata opera niſi ſint diuine ſapie cōdimēto ſuffulta. Unde apoꝰ. i. cori. ij. Pre dicamꝰ xp̄m dei virtuteȝ dei ſapiam. Et glo. ordi. ſup illud. iiij. Regū. ij. Afferte michi vas nouū ⁊ mittite in illud ſal: dicit ita. Sal id ē ſapia. in vaſe fictili id ē in corꝑe hūano. aquas ſanat id eſt ꝓplōe in dulcedine delectatōis et bonoꝝ opeꝝ ꝑ criſti incarna tionem fecundat actus: Tercio ex ꝑte ſimilitudinis ⁊ repſen- tatōis ad ea quibus dyabolus a mentis domicilio repellitur. con uenienter aqua ſale conſperſa huius ſacramentalis materia aſſi- gnatur. Duo enī dicuntur expellere peccatū de anima et ita dya bolum per peccatuȝ in ea regnantem. videlicet lacrimaꝝ effuſio q̄ ꝑ aquā intelligit᷑. ⁊ ſapor ſiue affectus celeſtis ſapientie q̄ ſalis no mine deſignat᷑. De qua ſapia Bern̄. in ſermone ſuper Can̄. ait. Inueniſti plene ſapientiam/ſi defleas peccata poteſtate vite. Si pſentis ſeculi paruipendas. ſi eterna toto deſiderio concupiſcas. Iſtis quippe duobus mens interius a dyaboli poteſtate liberat᷑.

ſcʒ dolore p̄ctoꝝ ⁊ amore vite celeſtis: qui ſecum portat firmi
tateʒ iteꝝ non offendendi. In cui⁹ figura Magdalena clauſtrma
p̄ceſſit, de qua lacrimante ⁊ celeſti amore flagrante ſeptem demo
nia virtute dominica expulſa legiͭ luce. viij. Dn̄ Hugo de ſancto
vict. vbi ſup̄ ſic dicit. Hec eſt aūt ſanctificatio hui⁹ ſacramenti ꝙ
aqua ſignificat penitentiā de p̄ctis. Sal diſcretōem ⁊ cautelam
de futuris. q̄ duo ſi ſimul miſceantuꝛ amara conſciētia vertitur in
dulcedinem atq̃ illuſiones ⁊ infeſtatōes demonuʒ amplius ei nō
dominantur: hec ille. Circa illud ibi iſte doctor huius auctorita-
tis in principio aquaʒ benedictam nomīat ſacramentuʒ, poſt erit
ſermo: in quo oſtendiͭ ꝙ ibi ſacramentum pro ſigno ſacramen-
tali eſt poſitum. c. vij. Forma vero hui⁹ ſacramentalis cōueni-
enter traditur expreſſa in verbis preces diuinas continentibus:
⁊ ſigno crucis quibus aqua exorciſatur ⁊ benedicitur: vtputa. cum
dicitur exorciſo te creatura aque in nomīe dei patris omnipoten-
tis, et in nomine ihesu criſti filij eius domini noſtri ⁊ in virtute
ſpiritus ſancti vt fias aqua exorciſata ad effugandam omnem
poteſtatem inimici, ⁊ ipſum inimicum eradicare: ⁊ explantare va-
leas cum angelis ſuis appoſtatis per virtutem eiuſdem domini no-
ſtri ihesu criſti, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſecu-
lum per ignem Amen. Pro cuius intellectu notandum ꝙ ſi-
cut diffinitio debet indicare totū eſſe rei ſi fuerit perfecta: ita per
formā ſacramenti ſiue ſacramentalis debet innoteſcere totū quod
ad ſacramentale pertinet. Pertinent aūt ad ratōem eius multa.
videlicet quatuor genera cauſaꝝ ſicut ſupra patuit. Actus aūt
cum materia tangitur cum dicitur. Exorciſo te creatura aque
Cauſa vero principalis vnde hoc ſacramentale efficaciā habʒ tan-
gitur cum ſubditur, in nomīe dei patris: et in nomīe filij ihesu cri-
ſti domini noſtri: et in virtute ſp̄us ſancti. Ceterum quia omnis
virtus ſacramentalium ſicut ⁊ ſacramentoꝝ dependet ex virtute
paſſionis criſti, ideo additur crucis aſſignatio. Finis aūt ad queʒ
eſt ordinatuʒ ſacramentale hoc exprimitur cum additur, vt fias
aqua exorciſata, ad effugandam omnem poteſtatem inimici. Et
ſimilis forma verborum tangitur in exorciſatione ſalis, vt patet
intuenti formalia exorciſmorum. Miniſter vero huius ſacramen-
talis quantum ad materiam conſecrandam ſecundum conſuetu-
dinem nunc generaliter obſeruatam in eccleſia eſt ſacerdos quod
in eccleſia colligitur ex iſto decreto Allexādri pape de conſecra.

di·iij·c· Aquam ſale conſperſaȝ· diuinis ſic ꝓplis benedicimuſ vt
ea cuncti aſperſi ſanctificentur et purificentur: quod hoc ⁊ omni
bus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Hec ille. Ecce ꝙ
benedictionis et ſanctificationis huius aque miniſterium ipſo de=
creto ſolis ſacerdotibus demandatur:

De effectu ⁊ vtilitate aque. Capitulum v.

Inſtitutione materie / forme ac miniſtri huius ſacramenti con=
uenienter oſtenſa: circa effectum et eius vtilitatem iam aliquid vi
dendum eſt. Eſt ſiquidem aqua benedicta diuinorum conſecra=
ta ſermonum aptitudine / et amplitudine diuine virtutis: mul=
tum vtilis et fructuoſa. Tum primo: quia ſi nullius eſſet virtu=
tis vt quidam heretici / diuine largitatis beneficijs ingrati damna=
biliter dogmatiſant: fruſtra in eccleſia fieret: vanaqꝫ eſſet huiꝰ be=
nedictio. Tum ſcdo: quia ꝓplꝫ vniuerſalis eccleſie toto quaſi or
be: huiuſmodi quaſi aque ritum cum deuotione obſeruans: verba
iſta tam in eius benedictõe ꝙꝫ in eius aſperſione ꝓferret que effe=
ctum multiplicem denotant fieri ꝑ eaȝ: quod aſſerere de ſancta ec
cleſia ꝓphanum ē: que in ritibꝰ ſuis a ſpiritu ſancto credit guber
nari. Tum tercio: nam aque benedicte efficaciam multa teſtant
miracula varijs exemploꝝ ſparſa voluminibus: que mendoſa pro=
fiteri ſacrilegium eſſet / et blaſphemiam diuine virtutis videretur
ſanare. Eſt igitur notandum ꝙ multiplex eſt vtilitas ſiue virtꝰ
aque benedicte: ꝓut colligitur ex verbis formalibus benedictõis
huius aque ſuprapoſitis: alijſqꝫ in ſacramentalibus poſitis. Atqꝫ
ex decreto alexandri ṗmi de cõſe·di·iij·c· Aquam ſale conſper=
ſam populis benedicimꝰ: vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur ⁊ puri=
ficentur: quod et omnibus ſacerdotibus faciendū eſſe mandamꝰ
Nam ſi cinis vituli aſperſus populū ſanctificabat atqꝫ mūdabat
Et ſi ſale aſperſa per heliſeum ſterilitas aque ſanata eſt: quanto=
magis precibus ſacrata ſterilitatem aufert rerum humanarum
et coinquinatos ſanctificat et purgat / et cetera bona multiplicat
et inſidias dyaboli auertit: ⁊ a fantaſticis verſucijs homīes defen=
dit. Hec ille: Ex quibus decem effectus aque benedicte colligi=
poſſunt. Primus eſt ꝓfugatio ſiue ꝓpulſio ſpiritus immūdi· vir=
tus enim diuina que in exorciſmis eſt ad ꝓpellendum efficax in=
ueſtatõȝ demonū hoſtis noſtri ⁊ arcendā· De qua augꝰ· libro de

ſimbolo libro ꝑmo · ⁊ recitat̄ de cōſe · di · iiij · c · ſicut noſtis Par-
uuli exorciſantur vt pellat̄ ab eis dyaboli poteſtas inimica : in aq̄
exorciſata manere creditur ad eundem effectum efficaciam habēs
Unde in ſacramētali : exorciſo te creatura aque ⁊ cetera · ſequitur
vt fias aqua exorciſata / ad effugandū omnē poteſtatē inimici hac
ratione fideles aqua benedicta aſpergunt ꝓpria habitacula pie cre-
dentes · ꝙ vbicunq̄ fuerit aſperſa ꝑ inuocationem ſancti nominis
hieſu xp̄i : omnis infeſtatio immundi ſpiritus ab eis ꝓpellatur.
Unde hugo de ſancto victore ſupra dicit. Hac igit̄ aqua ſanctifi-
cata fideles aſpergunt̄ / et habitacula fideliū illuſtrant̄ ab illuſione
⁊ infeſtatione malignoꝝ ſpirituū : in quo effectu figurari poteſt
in ſanguine agni paſcalis : qui in poſtib⁹ habitaculoꝝ / ad repellē-
dum exterminatorem dei mandato ponebat̄ · Exodi · xij · Unde
magiſter wilhelmus durandi in rationali diuinoꝝ offitioꝝ ita di-
cit · Sacerdos aqua benedicta altare / eccleſiam et populū aſꝑgit :
vt omis immūdoꝝ ſpurcicia tam de habitaculo q̄ȝ de cordibus fi-
delium ꝓpellat̄ · Uirtus aque bn̄dicte ineſt ⁊ etiā q̄a nouus xp̄ia-
noruȝ populus baptiſmatis ſacramēto renatus / ita miſterio aq̄
lota renatoruȝ corpora munit : ſicut ſanguis agni preſto populo
ad repellendum ꝑcuſſorem in poſtibus ponebatur hanc arbitror
fore cauſam : cur dyabolus mēbris hereticoꝝ hui⁹modi ſacramē-
talis v̄tutis ita ſpecialiter fidem extinguit ; videlicet ꝑ infidelitatis
errorem ac xp̄iane religionis armatura neglecta : qua ei⁹ impug-
nationis aggreſſus reprimit̄ ⁊ arcetur liberius infeſtit Secundus
effectus aque benedicte ꝯſequenter depēdet ex primo / ⁊ eſt mētis
purificatio a fantaſticis ꝑturbate illuſionibus · Solet enim demō
vt dicit beatus Aug⁹ per omnes aditus ſenſibiles reꝝ diuerſaꝝ
ſpecieꝝ humanas ꝓpulſare mētes ⁊ ꝑturbare · quo aſperſione aq̄
benedicte ꝓfugato : mens ab illis fantaſijs expurgat̄ ⁊ purificat
De quo in p̄fato decreto dicit̄ / ⁊ inſidias dyaboli auertit / ⁊ a fan-
taſticis verſucijs homines defendit · Et in ſacramentali exorciſa-
tione ſalis admiſcendi dicitur · vt efficiaris ſal exorciſatus in ſalu-
tem credentiū : vt ſis omnibus te ſumentib⁹ ſanitas anime et cor-
poris / et effugiat atq̄ abſcedat ab eo loco quo aſperſus fueris
omis fātaſia vel neq̄cia vel verſucia dyabolice fraudiſ · omiſq̄ ſpi-
rit⁹ immūd⁹ adiurat⁹ hec ibi : Tercius effect⁹ depēdet ex p̄miſ-
ſis / ⁊ eſt reuocatio ſiue reductio cordis : ad ſe / terrenis affectibus
ſiue ſollicitudinibus diſtracti : diſperſiq̄ · Teſte quidem Beda

ſuper illud Luce ſecundo. Amicus noſter venit de via ⁊ cetera
Totiens amicus noſter a nobis recedit quotiens ad appetendū
temporalia foris vagatur: deuotio enim ſana hoc habet quod aq̄
benedicte aſperſione demonis poteſtate repreſſa et profugata q̄
terrenis affectibus humanum animum reuocat: aſſiſtente gratia
mēs ad interiora reuocata recollectō fiet atqꝫ deuotior. Unde
in ſacramentali benedictione ſalis et aque inter alia dicitur deus
inuicte virtutis auctor ſuplices te rogamus ac petimus vt hanc
creaturam ſalis et aque dignant̄ accipias benignus illuſtres pie
tatis tue more ſanctifices vt vbicunqꝫ fuit aſperſa per inuocatio=
nem ſancti nominis tui infeſtatio immūdi ſpiritꝰ abijciat̄: terrorqꝫ
que venenoſi ſerpentis procul pellatur / ⁊ preſentia ſancti ſpiri=
tus nobis tuā miſericordiam poſcentibus vbiqꝫ adeſſe dignetur
¶ Quartus effectꝰ. Eſt peccatorum venialiū remiſſio qui effe=
ctus ex decreto prelibato colligitur vbi ſic dicitur. Aqua ſale cō
ſperſa populis benedicimus vt ea cuncti aſperſi ſanctificent̄ et puri
ficent̄ nam et ſi cinis vituli populū ſanctificabat ⁊ mundabat mul
tomagis aqua conſperſa diuinis qꝫ precibus ſacrata / populū ſan
ctificat ⁊ mundat. Item ad idē eſt Ciprianus papa dicēs / homi
nes ideo aqua benedicta: aſperguntur quia valet ad ſanctificatio
nem in quibus omnibus auctoritatibus mūdatio iſta tenenda eſt
a venialibꝰ ſolum qꝫ innuit glo. prelibati decreti Ratōne vero hui
us virtutis ſiue vtilitatis cum aſpergimur aqua benedicta a feſto
penthecoſtes vſqꝫ ad paſcale feſtuꝫ cantamꝰ Aſperges me domi
ne yſopo ⁊ mundabor lauabis me ⁊ ſuper niueꝫ dealbabor quod
ſumptum eſt. De pſal. l. et in eiuſdem beneficij memoriam paſca
li tempore ad huiꝰ aque benedictionē decantat eccleſia. Uidi aqꝫ
egredientem de templo a latere dextro. Et ſumptum ē de ezech.
xlvij. vbi dicit̄ ecce aque redūdantes a latere dextro. Que aucto
ritas et ſi directe ⁊ principaliter aquam baptiſmalem videat̄ re=
ſpicere tamen eccleſia eas ad aquam benedictam refert que quo
ad mutationem venialium lauacri ſalutaris inſtar obtinere videt̄
In cuius q̇dem cōſideratione huius aque figura fuit aqua illa q̄
in veteri teſtamento cinere vituli rufi admixto populis expiatio
nis et purificationis gratia videbatur aſpergi cum vt dicitur nu=
meri. xviiij. ¶ Quintꝰ effectꝰ ē preparatio ſiue diſpoſitio ad pu
ritatem orationis. Cum enim ex ſuperioribus ſumat effectum
vt expellat ⁊ profugat demones eorumqꝫ poteſtatē repellendo q̇

teſte Yſaac abbate in coll·ſ·p·orantibus nobiſ maxime inſidiāt
patet clariſſime plurimum cōferre vtilitatis huius aque aſperſio
orantibus· Ceterū hoc idem colligitur ex alijs eiuſdem aque aſig
natis effectib9 ſcilicet·ij·iij·et quarto: quam vero cōmoda ſunt
orationi purificatio mentis a fantaſticis illuſionibus et cordiſ ab
exterioribus ad interiora reuocatio et ipſa peccatorum venialium
remiſſio facile quiſqꝫ nouit· Quā obrem communiter chriſtiane
religionis habet deuotio ante oratorium in ingreſſu eccleſie aſp
ſoriū aq̄ benedicte vt diuina ſibi collata/virtute ꝓpulſatis fanta-
ſiarum vmbrabilibus figmentis anim9 ab omni diſcurſu ⁊ lubri
ca vagatione quietuſ abilior fiat ad volatus celeſtes· In cui9 fi
gura in veteri teſtamento immūdus tēplū nō ingrediebāt niſi aq̄
expiatōis aſꝑſus· Numeri·xviiij·vnde Aug·de ſancto vic·vbi
ſupra· Nos itaqꝫ per ſingulos dies dñicos diuertētes aq̄ ⁊ ſal ſiĺ
miſcendo benedicamus vt hac aſperſione fideles et habitacula fide
lium contra ſpiritales neq̄cias muniamus· ¶ Sext9 effectus ē
vtilitas ad peragendū deuoti9 ī eccleſia miſteria diuina ⁊ poſt ad
ſuſcipiendum ea ſacramenta: huius enim vtilitaſ ex predictis col
ligitur de qua dicit ſanct9 Tho·i iiij·di·ij· Aq̄ benedicta valꝫ cō
tra omne qd̄ ſacramentorū effectū poteſt impedire· Hec ille hac
ratione arbitror aſperſionem aque benedicte nedum hominū ſed
etiā altarium in eccleſia eſſe practicatam· Nam altari neceſſe eſt
quid ibi conſecrandum eſt vt inde omnium malignorū ſpirituum
arceatur preſentia· ¶ Septimus effectus eſt ſterilitatis ablatio
ſiue remotio in humanis rebus et ita promotio fecunditatis ſiue
proĺ habende· Sicut recolende memorie magiſter vincentius in
ſermonibus exemplificabat ſiue aliarum rerū de quo effectu in ꝓ
nominato Alexandri primi decreto ita dicitur· Et ſi ſale aſpſo
per helizeum ſterilitas aque ſanata ē: quantomagis precibus ſa
cus ſterilitatem aufert humanarum rerum hec ille ¶ Octauus ef-
fectus eſt virt9 vbertatis ad rerum temporalium veluti frugū ⁊
ſimiliū multiplicationē iſte dependet ex precedenti ſicut effectus ex
cauſa quia fecunditatem vbertas ſequitur: de quo effectu in preli
bato decreto dicitur· Cominq̄natos ſanctificat et purgat et cetera
bona multiplicat hec ille· ¶ Nonus effectus eſt ſalutare munimē
contra egritudines· Valere enī creditur ad ſalutē anime ⁊ cor
poris fidelium·vnde ſacramentali tali precum diuina forma pie-
tatis Maieſtatē ī huiuſ aque benedictione ſancta eccſeſia exorat

dicens· Immenſam clementiam tuam omipotens deus humiliter
imploramus: vt hanc creaturam ſalis quam in vſum humani ge
neris tribuiſti: benedicere ⁊ ſanctificare tua pietate digneris· vt
ſit omnib⁹ ſumētibus ſalus mētis ⁊ corporis· ⁊ quicqd ex eo ta-
ctum vel reſpſum fuerit careat omi immūdicia: omiq impugna
tione ſpiritalis neqcie Hec ibi· ¶ Videmus effect⁹ eſt ꝓfugatō
peſtilentie ſiue aure corrūpentis: ita eccleſiā ſanctā in ſacramenti
hui⁹ aque benedictōe omipotentē deū ita legimus exorare· Deus
q̄ ad ſalutem humani generis maxīa queq ſacramēta in aquarꝫ
ſubſtātia cōdidiſti adeſto ꝓpici⁹ inuocatōibus noſtris ⁊ elemēto
huic multimodis purificationibus ꝑparato virtutem tue benedi
ctionis infunde· vt creatura tua miſterijs tuis ſeruiens ad abijciē
dos demones/ morboſq pellēdos diuine gratie ſumat effectum vt
quicqd in domib⁹ vel in locis fideliū hec vnda reſperſerit: omni ca-
reat immundicia liberet a noxa: non illic reſideat ſpirit⁹ peſtilens
nec aura corrumpēs· diſcedant oms inſidie latentis inimici· Et
ſi quid eſt qd aut incolomitati habitantiū inuidet/ aut quieti aſp
ſione hui⁹ aque effugiet vt ſalubritas p inuocatōem tui nominis
expetita ab omnib⁹ ſit impugnatōib⁹ defenſa· Hec ibi· Non ē
aūt credendū has vniuerſalis eccleſie ſponſe kariſſime ieſu xpi ꝓ
ces xpi nomie cōſecratas vanas eſſe: aut apud ei⁹dē ecclie ſpō
ſum ihm xpm exauditōis grā carere q̄ ad petendū ipſam eccleſiā
inuitat dicēs· Petite ⁊ accipietis Johis· xvi· certificat eā ad au
diendū cū ait· Qdcunq petieritis in nomie meo hoc faciā· Pre-
terea ē diligēter cōſiderandū ꝙ nō obſtat ſi aliqn in aſpſione aq̄
bn̄dicte hui⁹modi effect⁹ vniuerſalit non cōſequuntur: hoc enim
non eſt ex defectu aque bn̄dicte: quia q̄ntum eſt in ſe inſtituta eſt
ad hui⁹modi effectus operandū: ſed ꝓuenit aliūde vtputa ex pte
ſuſcipientis vel aliqua cauſa diuine ſapientie cognita.

¶ Capitulū vi· būs gen⁹ cauſalitatis quo
aqua benedicta pdictos opat effectus.

Solet qdem eſſe dubitatō apud nōnullos de modo quo
aq̄ bn̄dicta efficere dicat̄ ꝓlibatos effectus· an videlicet
ex ope opato vel ex ope opante· Ad quā dubitatōez
duplex mod⁹ dicēdi dat ab auctorib⁹· Quē petr⁹ de palude ī iiij
di· vi· circa materiam exorciſmoꝝ ꝓſequit primo dicēs: ꝙ aqua
bn̄dicta opat ſupradicta non ex opere opato ſ ex ope opante·

ſcꝫ ex fide eccleſie ꝑ modū meriti orōis ⁊ ſuffragij Ope dico ope
rāte totꝰ eccleſie: et nō ex ſolo feruore ⁊ deuotōe vtentiū. Vñ
dicit petrꝰ de palude in q̄rto. Nō ē ꝑuipēdēda fides totꝰ eccleſie
meritū eiꝰ ⁊ p̄ces eiꝰ ſic nec iſta ſacramētalia ꝑ eccleſiā inſtituta
Vñ q̄ntū plus valet fides meritū ⁊ oratio totꝰ eccleſie q̄ꝫ vniꝰ
ꝑſone: tantū p̄cellūt iſte generales ceremonie totꝰ eccleſie: que
nō ſine inſpiratōe dei inuēte ſunt ſingularibꝰ deuotionibꝰ ſingu-
loꝝ. Qua ex re apte colligit̄ q̄nta erroris caligine inuoluantur
heretici: q̄ ꝓprias adinuentōnes p̄ferūt ſancte matris eccleſie in-
ſtitutis. Aliꝰ modꝰ dicēdi ē: ꝙ ex ope operato: ⁊ iſte modꝰ dicē
di ſubdiuidit̄. Quidā enim dicūt ex ope operato: nō ꝙ aliq̄ v̄tute
naturali vel ſuꝑnaturali inexiſtēte ſubiectiue: ſꝫ ex v̄tute diuina. ex de
creto ſiue pacto diuine miſericordie aſſiſtēte aqua bn̄dicta tales ef
fectus efficiet. Et ſi querit̄ ab iſtis vbi in ſacra ſcriptura reperit̄
ꝙ tale deꝰ pepigerit cū eccleſia aut cōſtituerat decretū. reſponde
tur ꝙ ibi vbi dn̄s inq̄t luce. x. Qui vos audit me audit: ecce dedi
vob̄ poteſtatē calcādi ſuꝑ omēꝫ v̄tutē inimici: hāc eccīe ſue ſancte
dedit poteſtatē: vt q̄ſi diceret illud qḋ ꝑ eū ad hoc inſtitutū ē deꝰ
faciet illud vtputa arceat demōes vel huiꝰmodi. Alij vero dicūt
ꝙ v̄tute ſuꝑnaturali diuina inſiſtēte hoc efficiet aq̄ bn̄dicta: licet hec
v̄tus nō ſit tāta q̄ta in ſacramētis q̄ ſit ſufficiēs diſpoſitō ad gr̄aꝫ
Quantū vero ad effectū q̇ eſt deletio peccatoꝝ venialiū. Hec ē
ſentēcia alberti magni ⁊ ſancti thome. Et alioꝝ multoꝝ doctoꝝ
ꝙ opat̄ ꝑ modū meriti inquantū excitat motū voluntatis / ꝑ quē
ſit peccatoꝝ remiſſio. Scd̄s aūt modꝰ dicēdi videt̄ eſſe durandi
i q̄rto: veꝝ q̇a cū pace oīm ⁊ ſub vnitate p̄ſentē ꝓpoſui determina
re articulū: p̄termiſſa ampliori hoꝝ modoꝝ dicēdi ꝓbabilitatis
cōꝑatiōe: cū vtꝗ ſit ſatis ꝓbabilis / ⁊ habeat magne auctoritat̄
viros legētis arbitrio: int̄ illos dicēdi modos lectōꝫ cōmitto: q̇a
q̄cunꝗ illoꝝ electo p̄miſſa in ſue veritatis robore manēt ſolida-
ta. Quibus omibus hoc adijciendū eſt. ꝙ vt inq̄t ſanctus tho. in
q̄rto di. xij. Qꝛ cū apponit̄ aqua nō benedicta ad benedictā totū
efficit̄ benedictū. Virtus enim acq̇ſita aq̄ ex bn̄dictōe ꝑuenit ad
aquā additā: magis eni dignū trahit ad ſe minus dignuꝫ. Verū
tn̄ hugo ſuꝑ q̄rto dicit ſic: ꝙ bn̄dictio aque fuit inſtituta: vt aq̄
ſi addit̄ in debita q̄ntitate aque bn̄dicte in tota ſit benedicta

¶ Capitulum xij. oſtendens ꝙ aqua benedicta non eſt ſacramē
tum ſed ſacramentale

Quoniam ſufficienter9 cōſiderantí ſacramenti diffinitōem
quā magiſter ſententiaꝝ in · 4 · di · 1 · ſacramentū diffini-
ens ita loquit̄. Sacramentū eſt ſacre rei ſignū / fortaſ-
ſis videri poterit premiſſis cōſideratis ſacramēti diffinitōem com-
petere aque bn̄dicte ꝑſertim cū ad ſacramentū noue legis nl' ali-
ud exigi videat̄ niſi qd̄ ſignificet ⁊ efficiat. Et dicēte Auguſtino
li · de doc · cri · Sacramentū eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma:
itaqꝫ vt exponit magiſter vt ſimilitudinē gerat ⁊ cauſa exiſtat.
Que oīa aque bn̄dicte cōuenire quis pōt arguere intuens eaꝫ ha-
beri in eccleſia in ſignū rei ſacre · et vt ꝑlibata oſ̄ndunt multiplicē-
tis efficaciā / ideo cōueniēs iudicaui vt noſter tractatulus ꝑ oīa im-
ꝑturbato fine claudat̄ aſſignata differētia ſacramentaliū a ſacra-
mentis oſ̄dere ꝙ nō obſtantib9 an̄ dictis / aq̄ bn̄dicta nō ſit ſacra-
mentū / Notandū igit̄ ꝙ drā ſacramentaliuꝫ a ſacramētis ex qua-
druplici ratōe accipi pōt ꝓut ex varijs locis ſancti doctoris colli-
gere valui. Primo ex ꝑte inſtitutōis quoꝫ ſacramēta ſūa a xp̄o
ihu immediate ſunt inſtituta ꝗ cum ſint legis fundamentū nō niſi
a legiſlatore a quo lex robur accepit ⁊ virtutem inſtitui poſſunt
vt in · iij · parte ſanctus tho · deducit · Sacramētalia ab eccleſia ſe-
pe ꝑ ſummos pontifices ſiue ꝑ generalia ſacra capitula ſunt inſti-
tuta vt ſup̄ in capitulo diffuſo ⁊ ſmone declaratū eſt / Scd̄a dif-
2o ferentia ſumit̄ ex ꝑte ſignificatōis Pro quo notandū ꝙ cū ſacra-
mentū ſm ꝓprietatē vocabuli videt̄ importare ſanctitatē actiue vt
dicat̄ ſacramentū a ſacrādo ſiue ꝗ aliqd̄ ſacrat̄ non qdlibet ſignū
dicit̄ ſacramentū ſꝫ illud qd̄ eſt ſignū ſacre rei actiuū id ē ſacrātis
ſanctificātis ſumēs ſacramentū . Ex quibus colligit̄ duo eſſe ne-
ceſſaria ꝙ aliqua ſigna ꝓprie dicant̄ eſſe ſacramenta · Primo ꝙ ſi-
gnificēt rem ſacrā quā ꝑfectōeꝫ ſanctitatis hūane importat / ratō-
ne illius ꝗ diſpoſitōem ad ſanctitatē ſignificāt ⁊ nō ipſam ſanctita-
tem non dicunt̄ ſacramentū ſed dici poſſunt ſacramentalia · Vnde
ſanct9 Tho · in · 3 · parte · q · 6 · ar · 2 · dicit R qꝛ res denominatur
a fine ⁊ complemēto · diſpoſitio aūt non eſt finis ſꝫ ipſa ꝑfectio : et
ideo que ſignificant ꝑfectionē ſanctitatis ad ſanctitatem nō dicun-
tur ſacramenta / ſed ſola illa ſacramentalia ſunt : vt aqua benedi-
cta ⁊ huiꝰdi : hec ille · Secundū neceſſariuꝫ ad ꝑfectā rationem ſa-
cramenti eſt ꝙ tale ſignuꝫ aliquo modo ſit cauſa ſacre rei ſignifi-
catiua ⁊ hac ratōe ſacramēta veteris legis nō debēt dici ſacramē-
ta ꝓprie ſꝫ ſigna vel ſm qd̄ ſacramēta qꝛ non efficiūt qd̄ figurant.

vt dicit magiſter in ·4· di·6· Tercia aſſignat differencia ſacramē
taliū a ſacramētis ex pte effectuū ·q: vt dicit ſanct⁹ tho·in·4·di·
6· Sacramēta noue legis hñt effectū in conferendo grām q̄ pfecte
morbo ſubueniᵗ contra quē effectū ſacramentū ordinatᵗ. Sed ſa⸗
cramētalia hñt effectū in remouendo contrarias diſpoſitōes vel im
pedimēta gratie: hec ille· Ecce clara dcā· Vñ idez doctor de bñdi
cta aqua ad noſtꝝ ꝓpoſitū ita loquiᵗ in·4·di·2· Aqua bñdicta
nō directe ordinatᵗ ad remediuz pſtandū ſ; ad remouendū ꝓhi⸗
bens· Vñ datur contra demonū nequicias ⁊ venialia ⁊ omne qd
ſacramētoꝝ effectū impedire pōt· ⁊ ꝓpter hoc nō eſt ſacramētuz
q: remouēs ꝓhibens eſt agēs p accidens: ſ; eſt ſacramētale quaſi
quedā diſpoſitio ad ſacramenta: hec ille· Quarta differencia pōt
aſſignari ſm ſupius dicta in·vi·c·ex pte modi opatōnis ſiue effi
ciencie·q: ſacramēta noue legis ex ope opato ſuos opantᵗ effect⁹
Sacramētalia vero ſm oppinionē cōmuniorez ex ope operante·
Et ita patet clariſſime differencia ſacramētaliuz a ſacramentis ſi
ue ſacramentoꝝ a ſacramētalibus· Quibus applicatis ad noſtrū
ꝓpoſitū euidenter colligiᵗ qd aqua bñdicta ſit ſacramētale ⁊ non
ſacramentū ꝙ erat in hoc vlti·c·declarandū· Et ab aliquo docto
re vocatᵗ ſacramentū: ſicut a Hugone de ſancto vict·li·de ſacra⸗
mentis qui loqñdo de aqua bñdicta ita dicit· Hec eſt aūt ſanctifi⸗
catio hui⁹ ſacramēti ꝙ aqua penitentiaz ſignificat· Ibi ſacramen
tum capiᵗ largiſſime ꝓ eo ꝙ eſt ſignum qualitercūq; ſacre ⁊ non
ꝓprie ſacramentū ꝓut ad pñs opuſculi de aqua bñdicta finez con
ſtituo/cū ſpe diuini auxilij dirigēdus ē ſermo ad materiā queſiti·

Secundus articulus· De virtute·

Poſtq̄ viſuz eſt de vtute aq̄ bñdicte q̄ p ypotheſim ꝓble
matis dabatᵗ intelligi· Nūc ad materiā q̄ſiti nrā ꝓcedit
ꝯſideratio. Cum aūt q̄ratᵗ an aq̄ bñdicta ſit maioris vtu
tis q̄ elemētale ſacramentū altaris ſpēs ipas ſenſibiles ſm ſe di⸗
ſtincte doctores cōnumerāt cꝯtra rez ꝯtentā ⁊ ſignatā dicētes tria
eſſe in ſacramento eucariſtie/ſcz illud qd ē ſacramentū tantū vicz
ſpēs panis ⁊ vini ⁊ illud qd ē ſacramentū ⁊ res ſcz corp⁹ xp̄i ve
ruz ⁊ illud qd eſt res tantū vicz ipa vnitas corporis miſtici· Po⸗
no pmo vnaz talem ꝓpoſitōem tanq̄ fundamentū rñſionis et ve
ritatis q̄ eſt iſta· Quod ſpecies pdicte ſacramentales ſecunduz ſe
hoc eſt circumſcripto corpe xp̄i vero nullaz virtutē ſpecialez nec
efficaciā cauſalitatis cui⁹cūq; effect⁹ in aīa ſuſcipiētis ſacramentū

Cuiꝰ ꝓpoſitōis vitas ex multiſ doctoꝝ auctoritatibꝰ ſentēcijs ⁊
ratōibꝰ colligit̄. Primo q̇dē ex illo magiſtri ſentēciaꝝ in q̄rto.
di. viij. ca. vl. ita dicētis. Nūc q̇d ibi ſacramentū ſit ⁊ q̇d reſ vi
deamꝰ. ſacramentū ē inuiſibilis grē viſibil' forma. Forma igit̄ q̄
ibi videt̄ ſacramentū id eſt ſignū ſacre rei ē. ⁊ q̄ſi ī medio capl'o
ↄcludit ſic. Sūt igit̄ hec tria dicēda. vnū ꝙ eſt ſacramentū tātū.
alteꝝ ꝙ ē ſacramentū ⁊ res. terciū ꝙ ē res ⁊ nō ſacramentū. hec
ille. Ecce qd̄ dicit magiſter ſentēciaꝝ: cuiꝰ etiā ſentēcie q̄ſi ī eiſdē
vbis ē hugo de ſan. vi. li. de ſacra. ꝙ ſpēs ſunt tantū ſacramentū
id ē ſignū rei ſacre: ſ; q̇d ē ſignū tantū ſacre rei ſm ſe aut ī ſe nul
lā habet vtutē. igit̄ videt̄ ꝙ ſpēs ille ſm ſe nullā ſpēalē habeāt
efficaciā: xp̄i vero corpe circūſcripto. Itē idem ponit albertꝰ ma
gnus in tractatu d̄ officio miſſe. vbi poſita illa diſtinctōe triū exi
ſtentiū ī hoc ſacramēto dicit: ꝙ ſpēs ille ſignificāt ⁊ nō cauſāt ali
quid. Tūc arguit̄ ſic. ſpēs ille ſm ſe nihil cauſāt igit̄ nullā habēt
vtutem. cōſequētia ē manifeſta. q̇a alias fruſtra vtus illa eſſ; col
lata ſpēbꝰ. q̇a eni omis potētia ⁊ omis vtus actiā dicit̄ ad aliquē
actum ordinari. fruſtra aūt dicitur aliq̄ vtus vel potēcia que non
reducit̄ ad aliquē actū. Itē idē albertꝰ ī q̄rto ſen. di. viij. arguit
cōtra dictū magiſtri ſentēciaꝝ ſuppoſitū: ſcȝ ꝙ panis ⁊ vinū dica
tur ſacramentū. ita dicēs omne ſacramentū efficit qd̄ figurat/ ſ;
illud qd̄ eſt ſacramentū tantū in eucariſtia nō efficit id qd̄ figu-
rat. Igit̄ videt̄ ꝙ id qd̄ ē ſignū vel ſacramentū tantū vt ī litera
dicit̄ nō ē ſacramentū noue legis tantū ad minꝰ ei Et rñdens idē
albertꝰ ita cū dicebat̄ in argumēto/ ꝙ ſpēs nihil efficit concedit
dicens. nō oportȝ ꝙ ſpēs materialis ſit effectiua ſ; ſignificatiua.
Hec ille. Itē ad idem ē ſan. tho. in q̄rto di. viij. ar. i. ita dicens.
Sicut ad ſpēs alioꝝ ſacramētoꝝ ſe habet virtꝰ q̄ interius ē que
ſignificatōȝ acq̇rit ex q̄ ſacramentū efficit ſm hugonē. ita in hoc
ſacramēto ſe hēt ipm corpꝰ xp̄i: qd̄ ꝑ cōſecratōē ſub ſpeciebus
illis eſt. vn̄ ſicut ī alijs ſacramētis materiale elementū nō ē cauſa
vtutis q̄ in ipo ē. nec alicꝰ ſpūalis effectꝰ ī homīe niſi q̄ſi mediāte
vtute/ ſm ꝙ ex elemēto ⁊ vtute vnū efficit̄: ita ⁊ in hoc ſacramē
to ſpēs nō ſunt cauſa corꝑis xp̄i: nec alicꝰ effectꝰ in aīa ſpūalis
nec mediāte corpe xp̄i fit vnū ſacramentū hec ille. Itē idȝ ſan.
tho. ī tercia pte q. viij. ar. i. in ſolutōe ſcd̄i argumēti eꝰdȝ ſentē
cie. ⁊ ſub tali forma vboꝝ ſic loquēs. ſicut eni ſe habȝ vtꝰ ſpūs ſ
ad aquā baptiſmi. ita ſe habȝ corpꝰ xp̄i ad ſpēs paniſ ⁊ vini vn̄

ſpẽs panis et vini nõ efficiũt aliq̃d/niſi ṽtute corporis xp̃i veri·
hec ille· Ex quo manifeſte apparet ex hoꝝ doctoꝝ dictis ꝙ ipſe
ſpẽs ſacramẽtales xp̃i corpe circũſcripte nullã penit⁹ habẽt ṽtu-
tem ſiue efficaciam ad opandũ quencũq; effectũ ſpũalez ĩ aĩam
Iſta etiam ẽ ſentẽcia omniũ doctoꝝ theologoꝝ q̃s vidernn dicẽ-
tium ĩ hac parte nihil ꝑ ſe cauſare ĩ aĩa. R̃ ratõe ſignificati ⁊ cõtẽ
ti ſcʒ corpis xp̃i veri· Ad idẽ põt ſic argui· fruſtra ponit̃ in ſacra
mento ṽtus pticularis: vbi ꝑncipalit̃ eſt fontana ṽtus a qua de-
pendent ꝑncipalit̃ omẽs pticulares ṽtutes ſacramẽtales patet d̃
ſe: ſed ĩ hoc ſacramẽto eſt fõtana virt⁹ ꝑma ſcʒ ih̃s xp̃s· igit̃ pre
ter ip̃m xp̃m contentũ ſub illis ſpẽb⁹ nõ eſt dicendũ aliq̃ virt⁹
pticularis: illa eñi eſſet ſupflua· imo ponere talẽ ṽtutem in ſpẽb⁹
illis p̃ter ipſam fontanã ṽtutẽ ꝑncipalit̃ exiſtentẽ eſt dicere xp̃m
ſub ſpeciẽb⁹ illis cõtentũ nõ ſufficere ad efficaciã ſacramẽti: qḋ eſ
ſet neduꝫ miꝝ ꝟ etiã ꝑfidũ· In alijs aũt ſacramẽtis vbi nõ ẽ hoc
mõ ꝑſens id qḋ ꝑ eſſentiã ẽ fontana ṽtus ſunt neceſſarie q̃dã pti
cipate pticulares ṽtutes vt ratõʒ habeant ſalutaris medicine ſpi
ritualis· hoc etiam petit cult⁹ xp̃iane religionis· vt eñi tota ſpẽs
homis ⁊ mẽtis deuotio referãt ad rẽ cõtentã ſcʒ dñm ih̃m xp̃m ⁊
nõ ad ſpẽs ipſas decuit vt p̃ter ip̃m corp⁹ xp̃i veꝝ nulla alia ṽ-
tus creata ſpũalis eſſet in iſtis· Quo iã ſufficienter ꝓbato patʒ
ꝯpleumatis ſolutio ꝙ in aqua bñdicta mõ q̃ ſupdictũ eſt ſit aliq̃
efficacia ad effectus ſupnotatos· ⁊ ꝙ in ſpeciẽb⁹ ſacramẽtalibus
ſm ſe cõſideratis circũſcripto corpis xp̃i vero· nulla ſit virt⁹ nul
la efficacia ad aliquẽ effectũ cauſandũ in aĩa· patʒ ex dictis· Ex
quo patʒ correlariũ ꝙ ex ope opato ſiue ex pte ipi⁹ ſacramenti
nõ eſt maior ṽtus hui⁹ ſacramẽti ſacratiſſimi altaris ſiue efficacie
ſub duab⁹ ſpeciẽb⁹ q̃ꝫ ſub vna ſpecie· Cum eñi radix toti⁹ effica
cie ſacramẽti nõ ſit maior/nõ plenior/nõ pfectior ſub duab⁹ ſpe-
ciebus q̃ꝫ ſub vna: patet ꝙ eadem efficacia ex parte ſacramenti ẽ
in communicantibus ſub vna ſpecie vel ſub duab⁹· ex parte dico
ſacramẽti/quia ex parte cõmunicantiũ põt q̃nq; aliud cõtingere

Hec ſunt reuerendiſſime pater ⁊ dñe que veſter humilis capella
nus Johẽs de turri cremata ad ꝯpleuma ꝑ magiſtrũ petrum an-
glicum ꝯpoſitum/veſtre dñationi celeriter annotaui· que veſtre
reuerẽdiſſime patnitatiſ lime ⁊ correctiõi cũ omĩ reuerẽtia ꝑſento:

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg